

20 iunie 2011

La Palma, Canare și World Wide Web

COMUNICAT DE PRESĂ PENTRU SUSTINEREA TELESCOPULUI "TELEROM"

Un numeros grup de 68 de astronomi, doctori în astronomie și științe, profesori, oameni de popularizare și educație a astronomiei, studenți și astronomi amatori din România și Diaspora, ne exprimăm indignarea pentru iminenta înmormântare a telescopului românesc "TELEROM"! Acesta este un proiect în valoare de 1,5 milioane Euro fonduri structurale europene câștigat prin concurs în 2010 și început acum 9 luni de către Institutul Astronomic al Academiei Române (IAAR). Intenția noastră este salvarea telescopului TELEROM în ceasul al 24-lea! Apelul nostru trimis acum aproape 3 luni la autoritățile competente s-a dovedit fără rezultat. Dorim ca cei vinovați pentru tergiversarea acestui proiect să fie trași la răspundere iar româniiilor plătitori de taxe să le fie aduse la cunoștință aceste fapte de către presa liberă din România!

Starea astronomiei românești în ultimele decenii continuă să rămână jalnică, reflectând din păcate starea actuală a cercetării românești sufocate de factori de decizie incompetenți, de birocrație și regulamente schimbate adhoc.

Cel mai "mare" telescop prin care astronomii români au încetat de fapt să mai observe cerul are numai 50 cm diametru (oginda principală), fiind amplasat în curtea Institutului Astronomic al Academiei Române din București (fostul Observator Astronomic), o locație total improprie observării cerului din cauza poluării luminoase! Acest telescop a fost achiziționat de către institut acum 5 decenii, fiind considerat unul mic la acea vreme și total depășit astăzi de foarte multe telescoape de amatori din lume dar și din România! Un instrument similar a funcționat la Observatorul Astronomic din comuna Feleac (aflat la numai 5km de Cluj-Napoca, o locație de asemenea improprie observațiilor astronomice), fiind înlocuit astăzi de un telescop comercial de amatori. In acest sens, telescopul robotic TELEROM de 1,3m diametru instalat într-un site decent ar însemna un pas fundamental absolut necesar pentru revitalizarea astronomiei românești!

Comparativ, **toate țările balcanice vecine**, dar și multe altele similare dpdv economic cu România din Europa și din lume, dețin telescoape decente de 1-2m diametru amplasate în **observatoare astronomice decente** situate la altitudini ridicate și cât mai departe de orașele care poluează luminos cerul, unele țări participând chiar în telescoape internaționale de până la 10m sau viitorul super-telescop european de 42 m diametru! Vă prezentăm aici o scurtă listă de telescoape vecine, **o listă neagră pentru astronomia românească**:

Bulgaria - telescopul de **2 m** diametru amplasat într-un observator național la munte;

Ungaria - telescop de **1 m** plus 4 telescoape robotice în Chile, Arizona, Hawaii si Namibia...

Cehia - un telescop de **2 m** și două telescoape de **1 m** în două observatoare...

Slovacia - un telescop de **60 cm** amplasat într-un observator decent;

Serbia - un nou telescop de **1.5 m** amplasat în munți (o țară bombardată relativ recent ...)

Ucraina - telescop de **2 m** amplasat într-un observator adecvat...

Grecia - un telescop **2,3 m** instalat la 2300m altitudine, un altul de **1,5m**, plus alte trei de **1,3m** (o țară aflată într-o adâncă criză financiară)...

Turcia - un telescop de **1,5 m** instalat la 2500m altitudine plus două telescoape de **1,3m** în construcție;

Polonia - un telescop de **1,3 m** al unei singure universități amplasat in Chile la 2500m altitudine; o țară care este și membru în telescopul internațional de **10,4 m** din Africa de Sud...

Mai mult, **15 state fac parte din observatorul internațional european din emisfera sudică ESO**, deținând fiecare timp de observație pe cele mai mari telescoape de 8m diam. ale ESO din Chile, pe viitorul supergigant de 42m diametru și pe rețeaua de radio-telescoape ALMA... România nu este și credem că nu poate fi deocamdată membră ESO, taxa de intrare fiind de 15 milioane Euro iar cea minimă anuală de 1,5 milioane de Euro (aceeași cu prețul telescopului TELEROM)! Chiar mai mult, **20 de state fac parte din observatorul internațional european din emisfera nordică ENO**, deținând telescoape și instrumente în insula La Palma, Canare. Evident, Romania nu face parte nici din acest consorțiu!

Circa 30 de tineri astronomi angajați la IAAR imediat după Revoluție au lucrat doar câțiva ani acolo, după care fie au emigrat, au plecat la studii doctorale fără să se mai întoarcă, fie au plecat în alte meserii mai bine plătite renunțând la cariera de astronom în România! Afară de ei, foarte mulți studenți și absolvenți de fizică sau matematică interesați de o carieră în astronomie (evaluăm numărul lor la peste 100!) au plecat și continuă să plece imediat după facultate la studii în străinătate, deoarece în România nu există nici o facultate de astronomie, nici o bază materială elementară!

În acest ritm, **peste câțiva ani astronomia nu va mai exista la nivel instituțional în România!** Aceasta, în condițiile în care țări mai sărace ca România își permit să dezvolte acest domeniu spectacular și benefic atât pentru profesioniști cât și pentru populația largă! Acest exod al tinerilor români, excelent pregătiți teoretic ca fizicieni sau matematicieni dar pasionați de astronomie, este o rușine pentru România, fiind în mare parte determinat de trista experiență din România în acest domeniu...

Două șanse majore pentru a dota astronomia românească cu un telescop decent au eșuat lamentabil în trecut: prima în anii '70 când au existat fonduri și conjunctura estică care a înzestrat toate țările vecine cu telescoape, cu excepția României, iar a doua în anii '90 culminând cu conjunctura eclipsei de soare când în locul unui observator național s-a construit clădirea unui planetariu fără aparat de proiecție, rămas nefuncțional până astăzi!

Anii 2010 reprezintă a treia șansă, fabuloasa conjunctură vestică UE, care va fi probabil ratată! Am decis acum să împartășim aceste fapte presei, opiniei publice și nu în ultimul rând a romanului plătitor de taxe, pentru că nici una din cele 10 petiții adresate de noi acum 3 luni reprezentanților instituțiilor direct implicate, inclusiv Guvernului și a Președinției, nu s-au dovedit capabile să oprească înmormântarea acestui proiect și odată cu el poate a întregii astronomii din România!

Drept **vinovat principal** de soarta proiectului TELEROM considerăm a fi însuși... **directorul IAAR, Dr. Vasile Mioc**, în calitate de Reprezentant Legal în acest proiect și de director al Institutului Astronomic (însăși instituția beneficiară)! În anul 2009 acesta a "întârziat" să semneze până după data limită un proiect UE similar întocmit chiar de institutul pe care-l conduce, proiect care solicita două telescoape în valoare totală de 15 milioane de Euro, acesta fiind astfel scos din competiție! Un an mai târziu începeau discuțiile despre un proiect similar mai mic pentru un telescop numit TELEROM, despre care am aflat atunci "pe la colțuri" un grup de 4 astronomi români din Diaspora, în calitate de foști astronomi români și actuali cercetători asociați ai IAAR. Atunci directorul Mioc accepta ca telescopul să fie amplasat "decât la Cluj", acolo unde doi ani mai devreme se pare că ținuse secret (față de întreg institutul pe care-l conduce) o dorită investiție de aproape jumătate de milion de Euro din partea Academiei Române (forul tutelar Institutului)! În mod unanim, cei 4 astronomi români din Diaspora am inițiat în ianuarie 2010 o scrisoare deschisă către IAAR, susținând toți amplasarea acestei importante investiții TELEROM într-o locație cât mai bună d.p.d.v. observațional și astro-climatic, într-un nou observator în România sau într-un complex de observatoare astronomice deja existent în afară!

O altă dovadă de dezinteres din partea directorului Mioc a fost în septembrie 2010, când Guvernul a desfășurat și sponsorizat la București **Conferința Diasporei**, în care mai mulți astronomi din Diaspora am participat pentru prima oară la o secțiune de astronomie în scopul colaborării cu România! Nu doar că această acțiune sponsorizată de Guvern nu l-a interesat pe director, mai mult, chiar el **s-a opus să o gazduiască** pentru doar două zile la Institutul Astronomic, făcând probabil chiar presiuni asupra unor colegi ca să nu participe la conferința gazduită ulterior de către Agenția Spațială Română (o supoziție posibil explicată de participarea a numai 3 profesioniști astronomi de la institut)! Cea mai importantă recomandare în documentul final pentru astronomia românești la acea conferință a fost chiar realizarea proiectului TELEROM!

Acum 3 luni, în cadrul unei "**Scrisori de Protest si Moțiune de Cenzură**" semnată de subsemnații 68, am cerut mai multor instituții abilitate (Academia Romana, ANCS, UEFISCSU, Ministerului Educației și Cercetării, Ministerele Economiei și Finanțelor, Parlamentului, Guvernului și Președinției) sprijinul necesar pentru ca proiectul TELEROM să fie realizat iar directorul Vasile Mioc să fie demis din funcție. Aduceam în acea scrisoare de 7 pagini mai multe dovezi asupra deciziilor contradictorii și unilaterale luate de acest director în ultimii 2 ani, în sfidarea nu doar a noastră, ci mai ales a colegilor săi din Institut!

Între **acuzările noastre** amintim: lipsa totală de dialog a directorului cu institutul pe care-l conduce (ședințele de consiliu ținându-se după multe luni sau chiar un an - un exemplu este ședința convocată în martie de acesta pentru "combaterea" scrisorii noastre ținută la circa un an după ultima ședință de consiliu!), atitudinea dictatorială de conducere, lipsa lui de la serviciu cu săptămânile și lipsa numelui său din condica de prezență (în vreme ce întreg institutul trebuie s-o respecte și s-o semneze), atitudinea indiferentă și sfidătoare la adresa comunității astronomice românești, a popularizării astronomiei, a astronomilor amatori, profesorilor, și mai ales reaua sa voință pentru întreg proiectul TELEROM!

În mod permanent **directorul Mioc a acționat fie ca telescopul să fie amplasat doar la observatorul din Feleac/Cluj** (un loc foarte prost d.p.d.v. astro-climatic, umed și poluat luminos, acolo unde se va construi un nou stadion dotat cu iluminare nocturnă), **fie ca proiectul sa fie reziliat!** Dovezile din scrisoarea noastră deschisă (pe care v-o atașăm aici) îl inculpă, **iar salariul său de aproape 3000 Euro pe luna** încasat de acesta de exemplu în anul 2010 (conform cu declarația de avere publicată inițial la vedere pe pagina institutului care a fost ulterior ascunsă într-o sub-pagină) în condițiile în care salariul mediu de bază al unui astronom român și salariul mediu al românilor este de circa 8 ori mai mic, ne fac să punem întrebarea firească: ce anume a făcut directorul Mioc pentru astronomia românească în ultimii ani ca să merite acest salariu nesimțit?!

Sub presiunea noastră și a scrisorii adresate recent guvernanților (în principal Academiei și ANCS care par să fi înțeles abia acum **prioritatea națională a proiectului**), precum și a câtorva oficiali care par să dorească ca TELEROM să existe, acum o luna directorul Mioc a acceptat teoretic continuarea proiectului. De asemenea, ANCS a acceptat ideea amplasării telescopului într-un observator internațional, convinși fiind de motive economice (costurile mult mai scăzute într-un observator internațional deja existent) și astro-climatice (randamentul de 2 -3 ori mai ridicat în observații, achiziționarea de date științifice și publicarea de articole științifice în reviste internaționale recunoscute)!

Plictisit și agasat de schimbările de situații din România, de lipsa totală de dialog și de interes din partea directorului Mioc pentru ca TELEROM să existe, **șeful inițial de proiect din Germania și-a prezentat în martie 2011 demisia** din contractul TELEROM, locul său rămânând vacant și posibil de ocupat de un posibil astronom român din diaspora cu care IAAR a fost în ultima lună în contact și negociere, din păcate rămase încă fără rezultate.

În ciuda depășirilor aparente a acestor probleme din ultimele luni, problema majoră pentru TELEROM se pare că este acum **schimbarea regulilor birocratice** din partea Autorității Naționale de Cercetare Științifică (ANCS), instituția prin care ar urma să se deruleze investiția! Mai exact, deși **finanțarea semnată în contractul dintre ANCS și IAAR** urma inițial să se facă rapid (așa încât telescopul să se poată achiziționa după primul an de derulare al proiectului), acum ANCS a cerut ca investiția să aibă o amortizare "de tip linear", lucru care în cei 50 de ani de amortizare ai proiectului înseamnă extrem de puțin (~20 de mii de Euro) cu care este imposibil de achiziționat telescopul de 1,2 milioane! Considerăm absolut aberant că un proiect inițial aprobat de ANCS să fie declarat la 9 luni după începerea derulării lui nefinanțabil în totalitate privind sumele eligibile semnate și deci practic neeligibil în baza unui aparent blocaj birocratic financiar! Iarăși, este aberant și o bătaie de joc să declari că acest proiect este susținut și finanțat când nici prețul de achiziție al telescopului nu este acoperit, în baza "bunelor practici contabile"!

TELEROM reprezintă doar un exemplu de pierdere de fonduri Europene de care România și astronomia românească muribundă are nevoie ca de aer!! Lipsa de interes și reaua-voință a unui director incompetent, dublată de indiferența sau neputința autorităților de a-l schimba din funcție și de a duce mai departe acest proiect, precum și lipsa reală de dialog între instituțiile statului în **scopul comun de absorbție al fondurilor europene** ne-au determinat să ne adresăm acum presei, la 9 luni de la începerea oficială a proiectului și la 3 luni de când autoritățile române s-au dovedit neputincioase! **Ne exprimăm speranța ca presa, a 4-a putere în România, poate salva acum telescopul TELEROM care pare să fi fost îngropat chiar înainte de a se naște, și odată cu el, probabil în viitorul apropiat, întreaga astronomie românească!**

În afară de scrisoarea de protest trimisă autorităților (pe care v-o atașăm acum, și care conține și numele celor 68 de semnatari ai scrisorii și al acestui comunicat de presă), rămânem la dispoziția dumneavoastră pentru eventuale clarificări și interviuri mass-media ulterioare (prin telefon, email sau reportaje video). Alături de noi, sperăm să puteți obține în special și un cuvânt din partea directorului Mioc, al Academiei, ANCS sau al celorlalți factori de decizie adresanți în scrisoarea noastră, toți în cunoștință de cauză despre proiectul TELEROM.

În încheiere vă oferim **două mostre de "dialog" ale directorului Mioc** cu proprii colegi astronomi din institut și din Diaspora:

"Este inutil să vă osteniți cu înlocuirea directorului de proiect. În urma celor discutate de mine (nu de altcineva) acum două zile cu ANCS, am stabilit renunțarea la proiect (rezilierea contractului)" – 2 martie, către toți salariații din Institutul Astronomic, după demisia fostului șef german al proiectului TELEROM;

"Către trio șuran-văduvescu-dinescu: De data asta nu v-a reușit tentativa de demitere a directorului IAAR. Dar nu disperați. Mai încercați. Eventual vreo reclamație la ONU, la NATO, la NASA, la Casa Albă, la UE, la Vatican etc." - 10 iunie, către trei dintre semnatarii scrisorii, directorul științific al proiectului TELEROM și doi astronomi români din Diaspora, cercetători asociați ai institutului, după ce probabil a aflat că va fi păstrat în funcție, și despre probabila înmormantare a proiectului TELEROM...

Dr. Ovidiu Văduvescu

Astronom internațional de origine română, chair Conferința Diasporei Astronomie Cercetător asociat și fost astronom la Institutul Astronomic al Academiei Române

În numele și reprezentând pe cei 68 de semnatari ai scrisorii de protest TELEROM (semnăturile și afilierea lor sunt incluse la finalul scrisorii noastre atașate)